

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologiae Mysticae Sive Exercitiorum Spiritualium Admodum Reverendi Patris P. Aloysii Siderei, Alias Vincentii Caraffa, Societatis Iesv Praepositi Generali, Tomvs ...

ex Italico Latino recenter idiomate opera et studio fidelissimi cuiusdam
interpretis donatus

Iter ad coelum in quatuor partitum Semitas seu partes, & Fasciculum
Myrrhæ

Caraffa, Vincenzo

Coloniae Agrippinae, 1660

De Virtutibus in communi, & de mediis quibus eadem acquiruntur,
exercitio quarto quarto tractatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49363](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49363)

EXERCITIUM QUARTUM.

De Virtutibus in communi

Et

De Mediis, quibus eadem assequuntur.

Primum Medium.

Ad virtutes comparandas, hisque bene-
das, magno nobis debet esse auxilio
mulo, tum excellentiæ, tum necessi-
earundem consideratio. Communi
pientum sententia est, inter omnia
primatum sibi vendicare bonum virtutis. *Primum*
tus optimum. Primum, quia perficit optimum
partem, nimirum, animam, potentias rati-
sensitivas. Secundum, quia conservat bonum
quod est optimum hominis. Tertium, quia dis-
optimam ad operationem (est dispositio perfectissima
mum) & optimum habet operandi modum, per
perseveranter & letanter. Quarto, quia non
& dirigit ad optimum & ultimum finem.

*August.
Seneca
Ethic.*

Quinto denique, quia animæ nostræ veram per-
 fectamque imprimere Dei similitudinem: *Divina species*
in nobis exprimitur. Etenim Deus in seipso, *S. Grego*
 in omnibus operibus suis est ipsa rectitudo, ipsamet *Niff.*
 & sanctitas per essentiam (*Sanctus Dominus, & Psal. 4.*
in omnibus operibus suis) Virtus similes proge-
 rat effectus in animâ, reddendo eam regulatam &
 rectam in seipsâ, & in omnibus actibus suis: rectam
 in iudicio, cum iudicet res in veritate suâ, sicut sunt;
 rectam veluti apparent; rectam in intentione, dum
 semper ultimum respicit finem; rectam in affectu;
 rectam in voluntate, nisi summo bono suum impendit a-
 ctionem; rectam in verbis, cum nunquam deviet a veri-
 tate; rectam in operibus, quia ab eo, quod iustum est,
 nunquam discedit.

Itur concludam, quæ circa excellentiam virtutis
 disputant, satis est, si, quod ejus sit principium & finis,
 eorum proferam. Principium virtutis est Gratia,
 finis est Glôria. Unde jure merito justus & virtuosus
 comparari potest arbori vitæ: cujus radix est Gratia,
 truncus charitas, rami virtutes, flores opera meritoria,
 fructus premium Gloriæ, quemadmodum à contrario,
 peccator appellari potest arbor mortis: cujus radix est
 peccatum originale, truncus fomes peccati, rami vitia,
 fructus opera mala, fructus poena æterna. Neque veri-
 tatem hæc latuit gentiles Philosophos: siquidem inter
 quos Aristoteles asserere non dubitavit, dignitatem
 esse dignitatem superhumanam: *Et excellentes*
virtutes dicuntur Dei, & viri Divini.

Dignitati virtuti adjungitur utilitas. Etenim verò, *Serm. 3. de*
 dicit S. Bernardus, veræ divitiæ animæ, non sunt *Advent.*
 temporales & mundanæ, ut sunt aurum & ar- *Dom.*
 gentum, quæ nec sunt divitiæ veræ, nec nostræ; non
 sunt, quia non nisi terra sunt, rubra & alba: non horti, &
 vineæ, cum interieris, non sumes omnia: eas tecum *Psal. 48.*
 non poteris transferre ad alteram vitam, ex hac migrando vitâ.
Quia ergo divitiæ non opes sunt, sed virtutes: quis secum *S. Berno*
peccatum tenuerit, ut in perpetuum dives fiat.

Sunt insuper virtutes necessariæ ad salutem. Nam
 si peccatum tenuerit anima debilis, infirma, &
 deterior

*S. Th. 1. 2. q. 85. a. 3.
S. Bona. de refor. capit. 5.*

deterior facta est. *Vulnerata in naturalibus, & in supernaturalibus.* Vulnerata in intellectu per ignorantiam, in voluntate per malitiam, in irascibili per firmitatem, in concupiscibili per concupiscentiam. Ab his ergo vulneribus eripienda, & curanda est non aliis mediis & medicinis, nisi virtutibus. Naturae intellectus prudentia: voluntas iustitia, irascibilis fortitudine, concupiscibilis temperantia. Dicitur sequitur, virtutem plura aestimandam quam omnes totius Mundi scientias: Scientia autem non efficiet bonum Philosophum, bonum Mathematicum, non bonum hominem, nec bonum Christianum. Virtus intellectum simul cum voluntate perficit, consummatur, & veritatem objecti, eiusque legitimum docet secundum omnes circumstantias debitas. Ut ait

Aug. lib. de moribus Eccles.

D. Augustinus, virtutes morales Gentilium habebant veras virtutes: *Deficiebant, non solum in genere virtutis, sed etiam in genere moris.* Non enim habebant finis boni circumstantias, et quod operabatur non propria fama, & vana gloria, quae in eis, remota operationem voluntatis ordinant ad suum finem, eamque removebat à convenientia & fortitudine, in qua tota consistit honestas. Quae rem idem S. Doctor concludebat: *Nihil est bonum nisi in summo bono.* Nulla est virtutis bonitas sine ordine formali, aut virtuali, ad summam bonitatem, quae bonitas Dei.

Secundum medium.

Ethic. 1.

Sedulo curandum est, ut intellectus & voluntas (secundum Aristotelem) sunt duo virtutum, et virtuosarum actionum principia (intellectus ordinando, voluntas eligendo & exequendo) sint principes ad bonum rationabile, ad bonum secundum bonitatem. Magnum donum est, ait S. Bernardus, habere bonam voluntatem: *Quia bona voluntas in animo est origo bonorum, & omnium mater virtutum: sicut à contraria mala voluntas est origo omnium malorum.*

Ad fratres de monte.

Quia bona voluntas in animo est origo bonorum, & omnium mater virtutum: sicut à contraria mala voluntas est origo omnium malorum.

Augustinus loquens de virtute, dicit: *Virtus est
bona voluntas*: in quantum bona voluntas est causa
omnium virtutum. Sicut ergo bona voluntas, vir-
tutum Mater, est donum Dei; ita à Deo petenda est:
quod eadem secundum S. Bonaventuram tribus modis, *S. Bona. de
reformat. mentis. c. 5.*
1. contigua mortis me-
morata: hæc enim consideratio retardat voluntatem ab
sequenti bonorum sensibilium virtutibus oppositorum.
2. frequentia orationis: quia *Oratio elevat* Gregor.
super se ad Deum, & impetrat ab ipso sanitatem
mentis, contra infirmitatem vitiorum. Tertiò, tele-
copia & patientia in tribulationibus. *Qui desiderat
scire plane vincere, studeat humiliter purgationis sue
medicam tolerare.*

Tertium medium.

Optimum medium pro bono usu & adeptione vir-
tutum est, tollere impedimentum passionum. Quod fit,
faciendo eas rationi, ut sint *adjumenta & instru-* S. Thomas.
menta virtutum; non impedimenta & instrumenta
vitiorum. Tali modo, ut sicut in Adamo aureo ju-
stus originalis freno adeò regulatus & frenatus erat
appetitus sensitivus, ut alium non habuerit finem, quàm
se servare & cooperaretur appetitui intellectivo, in
ordine ad bonum honestum virtutis, & ad summum
bonum Beatitudinis; ita modò idem appetitus per pec-
catum factus effrenis refrenandus est virtutis freno,
ut: passiones nostræ à terrâ abstractæ tendant in
celum: nec occupentur amplius in satisfactione amoris
proprii, sed gloriæ Dei; ut cum David dicere possimus:
Superbia & caro mea (nempe, ut explicat S. Thomas, *1. 2. q. 24.
a. 3.*
*superbia intellectivus, simul & sensitivus) exultaverunt
in Domino virtutum.*

Modus mortificandi passiones est, ut in omnibus
operationibus nostris semper deferamus primatum &
obsequium voluntati superiori, quæ tanquam
Regina suo stipata consilio intellectu gubernet,
3 & re-

& regat totum hominem. Et in hoc propter diffinitivum a bestiis: in istis enim sensualitas est caput, & ab omni instar Dominæ alium supra se non agnoscit superius quippè, quæ statim, ac bonum aliquod sensibile representatur, movet potentiam executivam ad illius executionem. Quæmadmodum (& est exemplum Aristotelis) sphaera inferioris cæli movetur ab aliâ cæli superioris & primi Mobilis sphaera. Pro praxi igitur modo appetitus inferioris passiones gubernandas & dirigendas sunt, ut omnes dirigantur in sequelam veri boni & in fugam veri mali, non tamen decipiantur ab apparenti bono, nec ab apparenti malo. Quæ propter passiones Amoris, Desiderij, & Gaudij: hæc etiam passiones odij, Fugæ & tristitiæ: quæ sunt passiones appetitus concupiscibilis, respicere debent verum bonum, & virtutis & Dei, qui est bonum honestum per se appetitum & virtutes Deum tanquam finem proximum. Quod necesse est, ut is ametur tanquam finis ultimus: & respicere debent verum malum culpæ, & offensæ Dei, ut illud fugiatur. Ad eundem modum, passiones appetitus irascibilis, quæ sunt Spes & Desperatio, Timor & Audacia, & Ira dirigi & ordinari debent in verum & malum, difficile & arduum; at verum, & appetitum.

Et ut descendamus ad singulas passiones in particulari, ac modum, quo referendæ sunt.

Amor, prima passio Concupiscibilis, pro obiecto secundum se sortitur bonum sensibile delectabile: at tanquam subordinatus appetitui rationali habet quoque pro obiecto bonum honestum.

Desiderium, secunda passio Concupiscibilis, effectus Amoris: & sicut è gravitate oritur motus ad centrum; ita ab Amore (qui nil aliud est, quam

S. Thomas. quadam cooptatio, & complacencia cum obiecto amato) progeneratur motus Desiderij in finem amatum.

Gaudium, tertia passio, effectus quoque Amoris: quia est quies in bono sensibili amato, desiderato, & possessio.

Odium, quarta passio, est certa quædam aversio à malo, passioni Amoris contraria. Quia, sicut bonum possibile à sensu apprehensum, quandam in appetitu causat complacentiam, quæ dicitur Amor; ita malum possibile à sensu pariter apprehensum causat effectum contrarium, nimirum displicentiam quandam in appetitu, quæ vocatur odium.

Quinta passio, contraria passioni Desiderij, appellatur Fuga. Etenim, sicut versus bonum amatum ab appetitu producit motus appetitus, dictus Desiderium; ita à malo absente confurgit alius affectus, dictus Fuga.

Sexta & ultima passio appetitus Concupiscibilis nominatur Tristitia, quæ est certa quædam animi inquietudo & afflictio in malo præsentis.

Intractabili sunt quinque aliæ passiones circa bonum & malum, in quantum utrumque est difficile & arduum.

Circa bonum arduum, si est possibile acquisitu, motus est Spes: si est impossibile, Desperatio.

Circa malum, si est absens, insurgit Timor: si superat, nascitur Audacia: si præsens, progeneratur Ira, & appetitus vindictæ.

Hæc sunt undecim passiones appetitus sensitivi, & dici possunt in tres ordines: aliæ dicuntur motum ad bonum, quales sunt passiones ordinatæ ad bonum, sicut sunt Amor, Desiderium, Spes, Desperatio: Aliæ dicuntur motum à quo, uti sunt passiones nos retrahentes à malo: & sunt Odium, Fuga, Timor, Audacia, Ira.

Aliæ denique dicuntur statum in aliquo: & si in bono, dicuntur passio Gaudij: si in malo, oritur passio Tristitiæ.

Quantum ad modum modificandi & regulandi dictas passiones, optimus est ille dictatus à D. Augustino: *Quæ passiones causantur ex Amore. Desiderium, lib. 14. de Civit. c. 7.*

Spes, Gaudium nascuntur ex Amore: quod enim amamus, id desideramus, speramus, eoque gaudemus. *ibid. c. 9.*

Odium etiam, Timor & Tristitia ab Amore suam trahunt originem: quia odio habemus, timemus, nosque detestamur malum, in quantum est contrarium bono, quod

quod amamus. Quod si igitur Amor est regulatus & conformis rectæ rationi tendatque in verum bonum non apparens; tales quoque erunt omnes ejus affectus & passionibus consequentes. Ratio est, quia Amor movetur à Bono, tanquam à fine: ergo si objectum amatum non sit verum bonum, & non solum apparens; talis quoque est Amor, tales & alij affectus, quæ veluti media ad finem istum ordinantur.

S. Aug. Tr. 9. tract. 7. inc. 4. Ioa. Qua de causa magno cum fundamento dicitur dem S. Doctor: *Breve præceptum tibi præcipio dilige, & fac quod vis: quia quodcumque te stimulat Amore feceris, facies bene. Ex ratione enim Charitatis, qua in eis existit, non potest, nisi bene procedere.*

S. Thom.

Hac igitur supposita veritate, totum nostrum studium ponendum est in rectificanda prima passione Amoris. Quod duobus fiet modis: Primo, movenda est cogitativa à cognitione objecti sensibilis, & firmanda in objecto sensibili bono. Idcirco, ubi representetur pulchritudo alicujus creature, recedat ab hac imaginatione, & elevat phantasmam ad contemplationem decoris & pulchritudinis Humanitatis Christi, juxta dictum S. Bonaventuræ. *Si carnis aspectum carnem Christi ama, & hic est finis, secundum hunc finem, propter quem Christus factus est homo: ut in se hominem in se beatificaret. Hominem interiore contemplatione Divinitatis, & hominem exteriori consideratione Humanitatis.*

S. Bonav. sim. c. 1.

Secundus modus regulandi hunc Amorem consistit per considerationem intellectus: quando nimirum intellectus non attendit ad rationem apparentis boni quod est in objecto; sed ad rationem veri mali quod est poenæ æternæ, quod sub illo latet. Ac tali modo apprehendenda, ponderandaque est ratio dicti mali, ut primitus Amoris apparebat objectum, fiat objectum Odij, Timoris, & Doloris. *Terreat te timor laquei gehenna, laquei mortis, dolor inferni, ignis vermis mordens, & omnia mala: ut tandem clamens æternum non peccabo.*

Hugo lib. 3. de anima.

Terreat te timor laquei gehenna, laquei mortis, dolor inferni, ignis vermis mordens, & omnia mala: ut tandem clamens æternum non peccabo.

Quartum medium.

Et diligentia & cura in observando, advertendoque, quoniam Naturæ, quoniam Gratiæ sint motus: ac primo subito in principio resistendum est. Enimvero, cum passio sit instrumentum Dæmonis, quo omnibus nobis nos tentare ac superare nititur; subito, ut appropinquarem advertimus adversarium, defensionis arma arripere debemus. Multum interest saluti nostræ, ut sciamus tentationibus resistere, & curis primo passionis motui competentem obicere obsequium.

Varie sunt praxes & exercitia, modi varij, & semper, & exemplo ab ipsis SS. Patribus traditi, quibus ratione possimus resistere primis passionum motibus.

Verum præ cæteris omnibus optima praxis illa est, in qua Adversario nostro non repugnare duntaxat, verum etiam actibus virtutum passionibus contrariis eundem impugnare & expugnare studemus. Si passio est tentatio superbiæ, impugnanda expugnandaque est actibus humilitatis eidem oppositis. Hanc praxin observaverat David: *Expugna impugnans me, apprehende arma & scutum, & exurge in adversarium meum.* Concede mihi, Domine, virtutum, quæ non solum non cedam, tentationibus inimici concutendo; sed tua succurrenre gratia eis resistam, hostemque exterrefactum virtutis armis proorsus è medio tollam. Prodeit insuper tentationis tempore dicere cum S. Augustino: *Dulce est delectatio, sed dulce est Deus: malus est dolor temporalis, sed peior est ignis æternus.* Et cum S. Ambrosio: *Abrenuncio tibi Munda, abrenuncio tibi Caro, abrenuncio tibi Sublimia: conjungor tibi Christo.* Et cum S. Francisco: *Voluptas brevis, pœna perpetua, modica passio, gloria insperata.*

Ad hanc quoque doctrinam refertur, & spectat documentum illud, quod tradit Aristoteles in Ethicis;

Arist.

Vitare debemus voluptates corporales, quia voluptas trahit à virtute rationali, & ducit ad bestialem.

Quintum medium.

Erit, regulatio & moderatio affectus voluntatis juxta mensuram & regulam rationis: iidem namque affectus Amoris, Desiderij & Gaudij, qui sunt in appetitu inferiori, sunt etiam in superiori, tamen non sub eodem nomine passionum, quia producuntur sine perturbatione cordis: eò quod voluntas superior, cum non sit potentia organica, non subiectetur, veluti subiectetur appetitus sensitivus in corde. In his actibus spiritualibus voluntatis propriè consistit essentia virtutis, & tales actus frequentati producunt habitum. Unde

Ad fratres
de monte.

S. Bernardus definiens virtutum, dicit: *Est ad iudicium rationis, actus libera voluntatis.* Est liberum aliquod rationale: & actuale facit habituale, quod est virtus. Hinc sequitur, internos virtutum actus potius nos elicere, absque eo quod exerceamus externos

2.2. q. 134.
q. 3. ad 4.

juxta doctrinam S. Thomæ: *Principalis actus virtutis est interior electio, quam virtus potest habere absque exteriori materia.* q. d. Principalis actus virtutis consistit in electione, & in amore actus virtuosus, non potest etiam exteriori actu: tamen ad positionem actus interioris externi major exerceatur virtutis actus: quia

S. Tho. 1.2.
q. 24. a. 3.

Bonum rationis ad plura extenditur. Ego pauper potest esse liberalis, magnificus, magnanimus: quod tamen, que voluntate superiori amat actus magnificos, liberales, & opera eximia & magna: quamvis eadem executioni mandandi modum non habeat; ac per consequens, quod est laude dignum in virtutibus, non est actus & opus externum: sed amor interior talis actus & operis, juxta S. Bernardi sententiam: *Non paupertatis, sed amor paupertatis, est virtus.*

Arist. in
Eth.

Dicamus nunc de modo regulandi hunc affectum voluntatis. Aristoteles docet: *Reducendus est affectus ad medietatem.* Unde definit virtutem: *Est medietas inter*

namque extremitates. Et S. Bonaventura: *Medietas virtutis non est circa res, sed circa appetitum*; qui non excedit bonitatem & appetibilitatem objecti, neque ab eâ deficit: non enim amat res temporales tanquam ultimam finem, neque easdem odio prosequitur, ac si essent malæ & peccaminosæ: sed cum moderamine amat illas, in quantum sustentationi humanæ utiles sunt, quod est idem dicere, secundum D. Augustinum: *Virtus est modus, id est, medietas, secundum rationem*: lib. 83. 99. *Virtus est uti utendis, & frui fruendis.* Virtus consistit in eo, ut quis moderatè utatur hisce rebus temporalibus, & delectetur ac fruatur æternis. Hæc moderatio appetitus accipienda est secundum rationem & prudentiam: quia dictamen veræ rationis ita docet, ut amor non excedat, neque ab eo deficiat, quod requirit bonitas rei amata. Quapropter Deus, Bonitas infinita, infinitè amari & desiderari debet: creatura, quæ est bonum finitum, & à Deo participatum, diligenda est finitè, moderatè, & propter Deum.

Sextum medium.

Expedi valdè, ut in exercitio virtutis summum illius inquiramus apicem, & ad ejusdem aspiremus excellentiam & eminentiam, neque contenti simus virtute in statu continente, ut loquitur Aristoteles, permutantes lectam passionum; sed ascendere oportet ad hanc temperatam, iniiciendo frenam passionibus secundum rationem. Neque hic persistendum; sed ad hanc heroicam oportet aspirare, donec perfectum sololatumque supra passiones acquiramus dominium, quo eas capiamus, deponamus, usque utamur, & non utamur, pro libitu & beneplacito nostro, & ut ratio docet ac iudicat. Conformiter huic docet S. Bonaventura, quod non debeamus pedem figere in infimo gradu virtutis; sed aspirare & ascendere ad supremum. Tom. 1. opus. de gradibus virtutis. Insuper loque exemplis demonstrat in variis virtutibus.

Aristot. 7. Ethic. c. 1.

Tom. 1. opus. de gradibus virtutis.

Infimus charitatis gradus est diligere amicum: alius diligere quoque inimicum: altissimus, benefacere etiam inimico: qualis fuit Charitas Christi in Judam, & persecutores. Infimus gradus Obedientiæ est obedire rebus levioribus: alior, obedire ad aliquod tempus in rebus gravioris & majoris momenti: altissimus in rebus gravissimis usque ad mortem: qualis fuit quoque Obedientiæ Christi. Et eodem modo idem S. Doctor exemplificat hoc in cæteris virtutibus, ut videtur postea loco citato.

Verum difficultas est, qua virtute ad tantam altitudinem & eminentiam, qua ratione summum illum virtutis gradum attingere valeamus?

Verissimum est, Naturam ad hoc esse insufficientem, & quæcumque humanam industriam tanto succedere non potest: unde necessarius est concursus & lumen Divinae Gratia.

Ad fratres de monte. Gratia: Quamobrem egregie dicit S. Bernardus: *est filia Rationis, sed magis Gratia*, ita ut absque rebus Divinae Gratia nunquam perveniat ad perfectionem.

1.2. q. 108. Verum quidem est, quod aptitudo ad virtutes in nobis à Naturâ, complementum ex assuetudine adhibet at ultima perfectio, & summa virtutis excellentia perfectanda est à Gratia.

lib. de offic. Vita beata, inquit S. Ambrosius, non consistit in quacunque virtute, & in quocunque gradu virtutis; sed in gradu alto & sublimi: Vita beata consistit in altitudine sapientia, serenitate conscientia (libera ab omni etiam minima passionis inordinatione) virtutis sublimitate.

3. *Bona*

Gratia igitur, quæ Solis instar residet in essentia animæ, diffundit radios suos, quibus illius potentias illuminat & perficit. Fide perficit intellectum, Spe & Caritate partem irascibilem & concupiscibilem voluntatis. Præterea virtutibus moralibus insulsis, & præterea septem donis Spiritus sancti inclinat potentias, ut loquantur instinctum Spiritus sancti, & ut in exercitio virtutum ad perfectam Christi imitationem accendantur & respiciant, veluti exemplum ponit idem S. Beatus Bernardus: *Sustinentia passionum, quæ est actus Fortitudinis potest contingere propter honestatem Fortitudinis*

lic spectat ad Fortitudinem, in quantum est virtus : & potest fieri propter perfectam Christi imitationem, sicque competit Fortitudini, quæ est donum Spiritus Sancti.

Septimum medium.

Ultimum medium ad perfectam virtutis acquisitionem est, ut amplectemur virtutem non tantum in tota sua latitudine intensiva, veluti dictum est; sed etiam intensiva, non unam, aut plures; sed omnes in summo gradu procurando. Et enim, licet virtus, secundum statum imperfectum, stare possit sine aliis: nihilominus virtus secundum statum perfectum, necessario postulat aliarum unionem. Unde inter se unitæ sunt, & indissolubili nodo connexæ, & qui unam possidet virtutem in sua completa perfectione, unitim habet alias.

Ergo Christianus ante considerationis suæ oculos semper habere debet septem virtutes principales, cæterasque, quæ ad has reducuntur: & per easdem, tanquam per veram cæli scalam, semper ei ascendendum est, donec videatur Deus Deorum in Sion. Verum, ut virtutior, & continua habeatur virtutum memoria, ususque contingat faciliior ac delectabiliior; agemus de quolibet virtute in particulari, & de modo exercendæ tam, sequentes ordinem Sancti Thomæ in secundâ secundæ, aspirante gratiâ Domini, qui est

Dominus virtutum,

EXER-